

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר. יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51520, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בכתובת הנ"ל או בטל 03-5795243 או 057-3195242

טבילה אבל בעל קרי גרידא הוא מחייב, וא"כ איך אפשר לומר שלהסביר את הטעם של ר' יהודה במשנה שמברך לפנייהם הכוונה בגלל שהוא סובר בעל קרי מותר בדברי תורה הרי כאן בוודאי מוכרח שגם ר' יהודה מודה שבעל קרי אסור בדברי תורה.

עונה הגמרא לא תימא מברך אלא מהרהר מה שנאמר במשנה שר' יהודה אומר מברך לפנייהם אין הכוונה שמברך במה שהוא מוציא בשפתים את הברכה על המזון ברכה שלפניו שהיא אינה אלא ברכה דרבנן אלא הכוונה שהוא מהרהר את הברכה.

שואלת הגמרא ומי אית ליה לרבי יהודה הרהור וכי סובר ר' יהודה עצה הזאת של הרהור, וחתניא למדנו כברייתא בעל קרי שאין לו מים לטבול אדם שטמא טומאת קרי ואין לו מקוה בה הוא יכול לטבול להטהר קורא קריאת שמע אז הוא קורא ק"ש ואינו מברך לא לפניו ולא לאחריה, ואוכל פתו ומברך לאחריה הוא אוכל לחם ומברך לאחריה שזה בהמ"ז שהוא חייב מדאורייתא, ואינו מברך לפניו, אבל מהרהר בלבנו את הברכה שלפניה ואינו מוציא בשפתיו דברי רבי מאיר ר"מ סובר שלהרהר בלבנו הוא מהרהר אבל הוא לא מוציא בשפתים, רבי יהודה אומר בין כך ובין כך מוציא בשפתיו ר"י סובר שבין כך ובין כך הוא כן צריך להוציא בשפתים, הרי שלדעת ר"י א"א לפרש שמברך לפנייהם ולאחריה הכוונה בהרהור כאן הוא הרי אומר מפורש שגם לפנייהם וגם לאחריהם הוא מוציא בשפתיו ולא שהוא מברך בהרהור, וא"כ שוב קשה איך בעל קרי מותר לומר את הברכה הרי ר' יהודה הוכחנו ג"כ מודה שבעל קרי אסור בדברי תורה.

עונה הגמרא אמר רב נחמן בר יצחק עשאן רבי יהודה כהלכות דרך ארץ ר"י סובר שבהמ"ז דינה כהלכות ד"א שלדעת ר' יהודה גם בעל קרי מותר לו ללמוד הלכות ד"א, דתניא למדנו כברייתא, כתוב בפסוק (דברים ד') והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב בתריה לאחר מכן כתוב יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב לומדים מזה מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע תורה ניתנה באימה וביראה ברתת ובזיעה, אומר רש"י לומדים את זה מהפסוק וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק, הרי שנפל עליהם פחד אימה ויראה והם נעו ממקומם, אף כאן כך תורה תמיד צריך ללמוד באימה וביראה וברתת ובזיע מכאן אמרו ומכאן למדו הזבים והמצרעים ובאין על נדות מותרים לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים מותר להם לקרוא מקרא תורה נביאים וכתובים, לשנות במשנה מותר להם ללמוד משניות, ונמרא ללמוד את הגמרא, ובהלכות ובאגדות, שעל אף שהם טמאים טומאה חמורה אז כל הטמאים מותרים הם בלימוד התורה לכל חלקיה בין בתורה נביאים וכתובים בין במשניות וגמרא בהלכות ובאגדות, למה, משום שאף הם, אפילו שהם טמאים טומאות חמורות אלה יכולים הם להיות באימה וברתת ואין זה סותר את מה שהם טמאים, משא"כ אבל בעלי קריין אסורים שהרי בעל קרי אינו אלא מתוך קלות ראש וזחות הדעת כלשון רש"י.

לטבול לקריין קודם שיעסוק בתורה, ורבי יהודה פוטר המשנה אומרת שר' יהודה פוטר את כל אלו מלטבול את הטבילה של בעלי קריין.

ומזה מדייקת הגמרא לשאול עד כאן לא פטר רבי יהודה אלא בזב שראה קרי מתי ר' יהודה אמר שהוא פטור מטבילה דווקא בגלל שהוא זב שהוא ראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא אבל בעל קרי גרידא מחייב אבל אם הוא היה רק בעל קרי היה ר' יהודה גם מחייב אותו בטבילה, הרי שר' יהודה סובר שבעל קרי כן צריך טבילה.

וכי תימא הוא הדין דאפילו בעל קרי גרידא נמי פטר רבי יהודה שאמנם ר' יהודה סובר שכל בעל קרי אינו צריך טבילה כדי לעסוק בתורה והאי דקא מפלגי בזב שראה קרי למה נחלקו חכמים עם ר' יהודה בזב שראה קרי להודיעך כחן דרבנן שהם סוברים שאפילו שהזב הרי לא נטהר בטבילה זו מטומאתו אעפ"כ כיון שהוא ראה קרי הוא צריך טבילה כדי לעסוק בתורה.

אימא סיפא המשמשת וראתה דם צריכה טבילה למאן קתני לה אליבא דאיזה תנא המשנה צריכה לומר דין זה, אילימא לרבנן אם זה בא לומר שלרבנן להודיעך כוחן כוחם של רבנן שמחייבים טבילה גם במשמשת וראתה נדה פשימא, השתא ומה זב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא אם מעיקרא בשעה שהוא ראה קרי שוב הוא לא היה בר טבילה כיון שהוא קדם לפני כן להיות זב מחייבי רבנן אעפ"כ מחייבים אותו רבנן בטבילה לקרי כדי לעסוק בד"ת, המשמשת וראתה דם דמעיקרא בת טבילה היא שעוד טומאת קרי קודמת לפני הטומאה של נדה ומיד כשהיא היתה משמשת שבזה היא נחשבת כמי שראה קרי להיות טמאה וראויה היא עתה לטבול מיד והיתה מחויבת בטבילה כדי לעסוק בתורה דהיינו בטבילה של עזרא שחייב טבילה לא כל שכן שבואי מה שלאחר מכן היא נהייתה נדה הטומאת נדה שבאה באחרונה אינה מפקיעה את הטבילה שנתחייבה בה כבר מאז שהיא היתה משמשת לפני שנהייתה דינה, אז הרי לרבנן אין צורך שהמשנה תאמר דין זה.

אלא לאו רבי יהודה היא וזה בא להשמיענו שודוקא קתני לה שבדווקא בגלל שיש בה עוד טומאה שהיא לא נטהרת ממנה ע"י הטבילה לכן היא לא צריכה טבילה,

דף כ"ב ע"א

משמשת וראתה נדה אינה צריכה טבילה כי ר' יהודה סובר שאפילו במקום שקודם היא נהיתה בעלת קרי כמו משמשת ולאחר מכן באה הטומאה של נדה סובר ר' יהודה שטומאת הנדה מפקיעה את החיוב טבילה משום שלדעת ר' יהודה אין חיוב של טבילה בתקנת עזרא אלא במקום שהטבילה מטהרת מן הטומאה, משא"כ אם היא נטמאה לאחר שהיא ראתה קרי והיא טמאה בטומאה כזו שגם אם היא טבול היא לא תטהר לגמרי אין חיוב של טבילת עזרא לדעת ר' יהודה, אבל בעל קרי גרידא מחייב שהרי אם ר' יהודה לא סובר בכלל את התקנת עזרא מה הוא צריך להשמיענו בדין זה של משמשת שראתה נדה הרי כל בעלי קריין ג"כ לא צריכים טבילה לדברי תורה, אלא על כרחך דווקא משמשת וראתה נדה אמר ר' יהודה שהיא לא צריכה

שטמא בטומאת קרי מותר לו ללמוד כהל' דרך ארץ, ירד ומכל ושנה להם אז הוא ירד לנהר לטבול את עצמו ורק לאחר מכן הוא למד אתם את הלכות דרך ארץ, אמרו לו לא כך למדתנו רבינו שונה הוא בהלכות דרך ארץ שיותר לו לכ"ק ללמוד ולשנות הל' דרך ארץ ולמה הוצרכת קודם לטבול, אמר להם אף על פי שמיקל אני על אחרים על אף שעל אחרים אני מיקל להתיר להם לעסוק בהלכות ד"א כשהם טמאים טומאת קרי מחמיר אני על עצמי אבל אני מחמיר על עצמי.

עכ"פ הרי למדנו בברייתא זאת שר' יהודה סובר שהל' דרך ארץ מותר לו לבעל קרי לשנות, סובר ר' יהודה שהברכות של בהמ"ז גם שלפניה נחשבים כהל' דרך ארץ ולכן מותר לו לבעל קרי להוציא גם את הברכות לפניה וגם את הברכות לאחריה אפילו בשפתיים ולא רק בהרהור.

נתבאר א"כ שגם ר' יהודה סובר את התקנה של טבילת עזרא והוא סובר שבעלי קריין אסורים לעסוק בתורה, אבל מלשון הגמרא מתחלתה של הסוגיא שריב"ל אומר מנין לבעל קרי שאסור בד"ת והוא דורש את זה סמוכים, שעל זה באה כל הבוגיא לבאר האם ר' יהודה ג"כ דורש סמוכים והגמרא תירצה שאולי ר' יהודה דורש את הסמיכות של המקראות לענין אחר ולא לענין שבעלי קריין יהיו אסורים לעסוק בד"ת משמע לכאורה שהטבילה של הבעל קרי כדי לעסוק בתורה היא מדאורייתא, אבל התוס' בב"ק שם ב"ב ע"ב ד"ה אתא כבר ביארו שהדרשה של סמוכים שדורשים כאן בגמרא אינה אלא אסמכתא בעלמא, וכך בעצם מבואר מלשון רש"י במשנה סוף דף כ' ע"ב שהזכרנו שעל הדרשה הזאת סמך עזרא לתקן טבילה לבעלי קריין קודם שיעסקו בתורה, אז הרי שרש"י מביא את הדרשה והוא אומר שעל סמך דרשה זו סמך עזרא לתקן טבילה הרי שבעצם זה דרבנן מתקנת עזרא אלא שיש לה אסמכתא מהסמיכות של המקראות, אבל וודאי שבפשוט מסוגית הגמרא ומדברי המקשן משמע שהוא סבר שזה מדאורייתא, והצל"ח התקשה בזה שאם המקשן היה סבור שזה מן התורה הרי זה דבר תמוה וכי לא ידע שתקנת עזרא שבעלי קריין צריכים טבילה קודם שהם עוסקים בתורה, והצל"ח האריך לדון בזה שהמקשן היה סבור שאמנם יש לימוד מן התורה שבעלי קריין אסורים לעסוק בתורה אבל זה רק על מקרא ואילו עזרא תיקן גם למשנה ולגמרא, אבל מהפסוקים שלומדים יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב אז זה דוגמת הר חורב, הר סיני, ששם ניתנה תורה שבדווקא למקרא צריך טבילה מדאורייתא סבור היה המקשן ואילו עזרא תיקן שיצטרפו טבילה למשנה ולגמרא כך ביאר כאן הצל"ח אבל עכ"פ וודאי שטבילת עזרא היא תקנה של עזרא ואין הצורך בטבילה זו כדי לעסוק בד"ת רק מדרבנן ומתקנת עזרא.

אומרת הגמרא תניא למדנו בברייתא רבי יהודה בן בתירא היה אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה ורשאי הוא בעל קרי לעסוק בד"ת, מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם למעלה מרבי יהודה בן בתירא אותו תלמיד היה בעל קרי והיה מגמגם וקורא, היינו הוא לא קרא בבחיירות ובריהינות משום שהיה טמא, אמר ליה אמר לו ר"י בן בתירא בני פתח

מסביר רש"י שהוזכר כאן יחד עם זבים ומצורעים שהם מותרים בד"ת הוזכר כאן גם מי שבא על הנדה, הרי כל בועל נדה הוא ג"כ טמא בטומאת קרי ואיך אנחנו אומרים שהוא מותר לקרות בתורה, מסביר רש"י שמדובר שזה שבא על הנדה לטומאת קרי הוא כבר טבל כדי לעסוק בד"ת ועל אף שהטבילה לא הועילה לטהר אותו מטומאת בועל נדה שהרי הטומאה של מי שבא על הנדה היא טומאה שהוא טמא ז' ימים, אבל לתקנת עזרא הועילה הטבילה שהוא טבל כמו שלמדנו במשנה שזב שראה קרי וכן נדה שפלטה כל אלו על אף שעדיין הם טמאים בטומאה חמורה הועילה הטבילה לטומאת קרי שלהם לעסוק בד"ת, גם הבועל נדה על אף שהוא נשאר בטומאה חמורה להיות טמא ז' ימים הטבילה הועילה לו שיהיה רשאי לעסוק בתורה.

רבי יוסי אומר שונה הוא ברגילות במשניות השגורות בפיו שאותם הוא יכול להוציא מהפה במרוצה ואינו צריך להאריך בהם את אלה גם בעל קרי יכול ללמוד ולשנות, ובלבד שלא יציע את המשנה אומר רש"י שלא יציע פירושו שלא יתמעק בטעמי הפירושים של המשנה, ובצד מובא מפירושו של הערוך שלא יציע פירושו שלא ילמד לאחרים, ודבר זה אנו לומדים במק"ו מסיני אם ללמוד אסור ללמד לא כ"ש שאסור.

אומרת הברייתא רבי יונתן בן יוסף אומר מציע הוא את המשנה ואינו מציע את הגמרא וגירסת רש"י כפי שהב"ח ציין שבכל מקום שכתוב בהמשך הסוגיא את הגמרא לומד רש"י שצריך לגרוס את המדרש, מפני שצריך הוא תמיד להזכיר בו את הפסוקים שהוא דורש, הרי האדם המלמד מדרש או לומד מדרש הרי הוא תמיד צריך להזכיר את הפסוקים ולכן אסור לו להציע את המדרש על אף שמותר לו להציע את המשנה, רבי נתן בן אבישלום אומר אף מציע את הגמרא וגם כאן לפירושו של רש"י אף מציע את המדרש, ובלבד שלא יאמר אוזכרות שבו האזכרות הם שמות הקודש שמוזכרים במקראות שהוא דורש אותם במדרש את האזכרות היינו את שמות ה' שמות הקדש שהוא לא יאמר אותם ולא יוציא אותם בפה, רבי יוחנן הסנדלר תלמידו של רבי עקיבא משום רבי עקיבא אומר לא יכנס למדרש כל עיקר לא להציע ולא לשנות משא"כ לביהמ"ד מותר לו להכנס ושם הוא שותק, ואמרי לה לא יכנס לבית המדרש כל עיקר, לפי הלשון הראשון לא יכנס למדרש היינו ללימוד התורה אבל לביהמ"ד מותר לו להכנס כשהוא שותק משא"כ לפי האמרי לה לא יכנס לביהמ"ד כל עיקר, רבי יהודה אומר שונה הוא בהלכות דרך ארץ מותר לו ללמוד הלכות ד"א כגון מהו דרכן של ת"ח איך הם נוהגים שזו היא ברייתא מביא רש"י במסכתא דרך ארץ ושם יש פרק בן עזאי הנותן ד' דברים אל לבו כל אלו הם הל' דרך ארץ שלדעת ר' יהודה מותר לו ללמוד אותם גם כשהוא טמא בטומאת קרי.

אומרת הברייתא מעשה ברבי יהודה שראה קרי והיה מהלך על גב הנהר אמרו לו תלמידיו רבינו שנה לנו פרק אחד בהלכות דרך ארץ שהרי לדעת ר' יהודה אפילו מי

דף זה הודפס ע"י המורשה לשימוש הפרטי - כל הזכויות © שמורות למחבר. יואל צבי ערערא, רחוב חזון איש 3, בני ברק 51520, ניתן להשיג ספרים או דיסק לקריאה ולהדפסה עצמית אצל המחבר בכתובת הר"ל או בטל 03-5795243 או 057-3195242

אין דברי תורה מקבלים טומאה וממילא מבטלים את הטבילה שהצריך עזרא ותיקן טבילה לבעלי קריין לעסוק בתורה הרי לדברי ר"י בן בתירא ד"ת אין מקבלים טומאה ולא צריך שוב טבילה לכן בטל לטבילותא, מאן דאמר בטל לנטילותא כי הא דרב חסדא לייט ר"ח קלל (וכפי למדנו זאת לעיל בדף ט"ו) אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא על מי שמהדר ומחזר אחרי מים לרחוץ בהם את הידים בזמן של תפילה, ושם בדף ט"ו נתבאר השיטות של הראשונים אם מדובר באמת לענין תפילה או לענין ק"ש באיזה ענין ובאיזה אופן הקפיד ר"ח על נט"י ובאיזה אופן אנחנו אומרים שם שכן צריך לחזר אחרי נט"י נתבאר פרטי הדינים לעיל בדף ט"ו.

והמאירי הקשה איך ב"ד יכול לבטל את התקנה של עזרא שאמרנו בטלוהו לטבילותא כדברי ר"י בן בתירא, איך יש בכחם של ב"ד לבטל תקנה קדומה של עזרא הסופר לבטל את הטבילה, והאריך בזה כאן בספר עינים למשפט לדון בזה לפי מה שנבחר מפשטות הסוגיא שיטוד התקנה של עזרא הוא על סמך הפסוקים של סמיכות המקראות של יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב שמוזה לומדים שבעלי קריין אטורים א"כ הרי שזו דרשה שעזרא דרש ומכח הדרשה הזאת הוא תקן את התקנה ועל דרשה שדורשים יתכן שיכולים ב"ד שלאחריו לפרש אותה בדרך אחרת ובוזה הם מבטלים את הטבילה כמו שהאריך שם בעינים למשפט.

אומרת הגמרא תנו רבנן למדנו בכרייתא בעל קרי שנתנו עליו תשעה קבין מים אם שפכו עליו ט' קבין של מים הוא מהור, וגם בזה הוא נהיה טהור ולא דווקא בטבילה בתוך מ' סאה, נחום איש גם זו לחשה לרבי עקיבא נחום איש גם זו לחש את זה היינו אמר הלכה זאת בלחשה בשקט לר"ע, ורבי עקיבא לחשה לבן עזאי ר"ע לחש את זה לבן עזאי, ובן עזאי יצא ושנאה לתלמידיו בשוק הוא יצא ולימד את זה לתלמידים בשוק, וכפי שהגמרא מבארת פליגי בה תרי אמוראי במערבא נחלקו בזה מה עשה בן עזאי, שני אמוראים נחלקו בזה בא"י, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבדא, חד תני שנאה שהוא באמת לימד את זה לתלמידים ברבים וחד תני לחשה שגם בן עזאי רק לחש לתלמידים דהיינו מסר להם את זה בלחשה ולא בפרהסיא, והגמרא מסבירה מאן דתני שנאה שהוא לימד את זה בפרהסיא משום בטול תורה ומשום בטול פריה ורביה שיש בזה משום ביטול תורה שאם הם יקפידו לא לעסוק בתורה רק אם הם יטבלו הרי שכל זמן שהם לא טובלים נמצאים הם מבטלים מתורה, ומשום ביטול פריה ורביה משום שהיו נמנעים מתשמיש מפני טורח הטבילה שלאחריה, ומאן דתני לחשה למה הוא לימד את זה בלחשה שלא יהו תלמידי חכמים מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים ולכן רק בלחשה הוא לימד את ההיתר שאפשר להקל שיספיקו ט' קבים אבל לא רצה להקל לומר זאת בפרהסיא כדי שלא יהיו ת"ח מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים שזוהי התקנה של עזרא שתקן טבילה לבעלי קריין.

אומרת הגמרא אמר רבי ינאי שמעתי שמקילין בה

פיך ויאירו דברוך שאין דברי תורה מקבלין טומאה שנאמר (ירמיהו כ"ג) הלא כה דברי כאש נאם ה' הרי שדברי תורה נמשלו לאש מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה.

אומרת הגמרא אמר מר למדנו קודם בכרייתא הקודמת מציע את המשנה ואינו מציע את הגמרא (ולגירסת רש"י את המדרש), אומרת הגמרא מסייע ליה לרבי אלעאי דאמר רבי אלעאי אמר רבי אחא בר יעקב משום רבינו (רבינו הכונה רב) הלכה מציע את המשנה ואינו מציע את הגמרא (לרש"י את המדרש), ורש"י אומר שלא גורסים מסייע ליה אלא הגירסא נכונה "אמר ר' אלעאי הלכה" שההלכה היא מציע את המשנה ולא שבאנו כאן לומר ראייה.

אומרת הגמרא בתנאי יש בזה מחלוקת של תנאים מציע את המשנה ואינו מציע את הגמרא דברי רבי מאיר רבי יהודה בן גמליאל אומר משום רבי חנינא בן גמליאל זה וזה אסור גם להציע את המשנה ג"כ אסור, ואמרי לה ויש אומרים זה וזה מותר שאפילו להציע את הגמרא ג"כ מותר. מסבירה הגמרא מאן דאמר זה וזה אסור כרבי יוחנן הסנדלר הרי למדנו שר"י הסנדלר תלמידו של ר"ע אמר שלא יכנס למדרש כל עיקר הרי שהוא סובר שזה וזה אסור, מאן דאמר זה וזה מותר זה כרבי יהודה בן בתירא שאמר אין ד"ת מקבלים טומאה ולדבריו מותר לו לבעל קרי לעסוק בד"ת ואפילו להציא את הגמרא ג"כ.

אומרת הגמרא אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא כהני תלת סבי ישנם ג' דברים שכולם נוהגים כמו אותן ג' זקנים וכל הג' הם לקולא, כרבי אלעאי בראשית הגז כרבי יאשיה בכלאים כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה.

והגמרא מסבירה כרבי אלעאי בראשית הגז דתניא למדנו בכרייתא רבי אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ, ראשית הגז, אדם שגוזז את הצאן, וישנם פרטי דינים בזה דווא אם הוא גוזז חמש צאן ויש בהם משקל צמר כפי שהמשנה בפרק ראשית הגז מבארת שצריך לתת מהם ראשית הגז לכהן, סובר ר' אילעאי שזה לא נוהג אלא בארץ ישראל וכך מקילים כולם לומר שזה לא נוהג בא"י כר' אילעאי.

כרבי יאשיה בכלאים עוד הקילו כר' יאשיה בכלאים כדכתיב (דברים כ"ב) לא תזרע ברמך כלאים רבי יאשיה אומר לעולם אינו חייב עד שיוזע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד הוא סובר שדווקא ג' גרעינים האחד של חטה והאחד של שעורה ובנוסף לכך חרצן (שהוא גרעין של ענבים) אלו זה גם כלאי זרעים וגם כלאים הכרם כאחת זה מה שהתורה אסרה וכולם נוהגים כר' יאשיה להקל.

כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה דתניא למדנו בכרייתא רבי יהודה בן בתירא אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה ומשום כך נוהגים להקל כר"י בן בתירא שלא צריך טבילה לבעל קרי כדי לעסוק בד"ת.

אומרת הגמרא כי אתא זעירי אמר בטלוח לטבילותא ביטלו את הטבילה של בעלי קריין, ואמרי לה בטלוח לנטילותא שביטלו נטילת ידים, והגמרא מסבירה, מאן דאמר בטלוח לטבילותא כרבי יהודה בן בתירא שאומר

אי משום צינה אם משום שיש קור וקשה לטבול בנהרות ובמקומות שהמים הם מאד קרים אפשר במרחצאות הרי אפשר גם במרחצאות חמין, אז א"כ למה שלא תטבלו, אמר ליה רב חסדא וכי יש מבילה בחמין וכי מותר לטבול טבילה בתוך מים חמים שהם מים שאובין, הרי לא היה אפשריות לחמם את המים אם הם לא מים שאובים, אמר ליה רב אדא בר אהבה קאי בוותך ר"א בר אהבה סובר כמון שגם טבילה זו שתיקן עזרא לבעלי קריין שצריכים הם לטבול כדי לעסוק בתורה שגם טבילה זו צריך שהיא תהיה כשר של מי גשמים כמו שאר הטבילות.

אומרת הגמרא רבי זירא הוה יתיב באגנא דמיא בני מסותא ר"ז ישב באמבטיא, בגיגית של מים בתוך בית המרחץ, כי מסותא זה בית מרחץ, אמר ליה לשמעיה אמר ר"ז לשמש לשו זיל ואייתי לי תשעה קבין לך הבא לי ט' קבין של מים ושדי עלואי ותשפוך עליו, אמר ליה רבי חייא בר אבא למה ליה למר כולי האי למה אתה צריך שיביאו לך מים אחרים כדי לשפוך עליך והא יתיב בגווייהו הרי אתה יושב בתוך גיגית שיש בה ט' קבין אז שזה יספיק, אמר ליה כארבעים סאה הנתינה של ט' קבין לא נאמרה אלא באותו אופן שנאמר אצל מ' סאה, שמה ארבעים סאה בטבילה ולא בנתינה הרי אם אדם ישפוך על עצמו מ' סאה הוא לא נטהר, צריך שהוא יכנס לתוך המים שיש בהם מ' סאה כדי לטבול ולהטהר אף תשעה קבין בנתינה ולא בטבילה הט' קבין שאמרנו שהם מספיקין זה נאמר להיפך, שצריך בדווקא שיתנו עליו את הט' קבין דהיינו ישפכו עליו את המים ולא בטבילה שהוא יכנס לתוך המים ולכן מה שהוא יושב בתוך ט' קבין של מים זה לא מספיק אלא צריך שיתנו עליו שישפכו עליו ט' קבין של מים.

אומרת הגמרא רב נחמן תקן חצבא בת תשעה קבין ר"ג תיקן חצבא, זה כד גדול, של מים שיהיה מוכן כד זה לתת בו מים לתלמידים שיבואו בשחרית קודם קריאת התורה, קודם שהם לומדים תורה.

אומרת הגמרא כי אתא רב דימי כשרב דימי בא מא"י אמר רבי עקיבא ורבי יהודה גלוסמרא (כך הוא כינויו של אותו חכם) אמרו לא שנו אלא לחולה לאונסו מתי אמרנו שמספיק בנתינה של ט' קבין רק אם זה אדם חולה שראה קרי לאונסו הקלו שיספיקו לו ט' קבין, אבל לחולה המרגיל ארבעים סאה אם הוא חולה שמרגיל פירושו ממשיך את הטומאה עליו ע"י שמשמש מטתו הוא צריך בדווקא טבילה במ' סאה, אמר רב יוסף אתבר חצביה דרב נחמן נשבר הכד של ר"ג פירושו אין לנו צורך באותה תקנה שר"ג התקין כד של מים שהרי זה לא מועיל רק לחולה לאנסו וחולה לאנסו לא שכית, אינו מצוי.

אומרת הגמרא כי אתא רבין כשרבין בא מא"י אמר באושא הוה עובדא לפי גירסא הזאת משמע שהמעשה היה באושא, אבל בצד מובא גירסת הערוך באישא הוה פירושו חולה, באישא זה חולה, שהיה חולה

ושמעתי שמחמירין בה מסביר רש"י שמעתי שמקילים בה שגם במרחצאות או בנתינת ט' קבים גם בזה יספיק להטהר כדי שיוכלו לעסוק בתורה, ושמעתי שמחמירם בה במ' סאה, אומרת הגמרא וכל המחמיר בה על עצמו מאריכין לו ימיו ושנותיו מי שמחמיר על עצמו הרי שמאריכים לו ימיו ושנותיו.

אמר רבי יהושע בן לוי מה טיבן של טובלי שחרין מה טיבן, מה ענינם של בעלי קריין הבאים לטבול בשחרית, שואלת מיד הגמרא מה טיבן, ר' יהושע בן לוי שהוא ישאל מה טיבן של אלה שבאים לטבול הא איהו דאמר בעל קרי אסור בדברי תורה הרי (לעיל בעמוד הקודם) ריב"ל הוא זה שלימד מהמסמיכות המקראות ללמוד שבעל קרי אסור בדברי תורה, אומרת הגמרא הכי קאמר מה טיבן בארבעים סאה למה הם צריכים דווקא לטבול במ' סאה אפשר בתשעה קבין הם הרי יכולים לשפוך על עצמם ולתת על עצמם ט' קבים של מים, מה טיבן בטבילה אפשר בנתינה למה להם לטבול בתוך מ' סאה הרי יש להם אפשרות גם לתת על עצמם ט' קבים.

מסביר רש"י שאע"ג שבהמשך הסוגיא (בסוף העמוד) יתבאר לנו שההיתר שיספיק ט' קבים מים שהוא נותן על עצמו כדי להטהר לעסוק בתורה זה לא נאמר אלא בחולה, הרי שסתם ת"ח נחשבים הם חולים, חלולים, מביא על כך רש"י את הגמרא בנדרים דף מ"ט, שם אומרת הגמרא כמאן מצלינן, כמו איזה מ"ד אנחנו סומכים להתפלל כל יום תפילת רפאינו לרפואה על קצירי ומריעי, כר' יוסי שסובר אדם נידון בכל יום, קצירי פירושו חולים מריעי פירושו רבנן ת"ח שהם חלשים יותר, ומכיון שלחולה הקלו שיספיקו ט' קבין אומר א"כ ריב"ל מה טיבן במ' סאה אפשר להם בט' קבים שהרי כל הת"ח נשחבים לענין זה בגדר של חולים חלשים שיספיק להם ט' קבים.

אומרת הגמרא אמר רבי חנינא גדר גדול גדרו בה גדרו גדר גדול בתקנה זו שיצריכו טבילה במ' סאה, דתניא למדנו בכרייתא מעשה באחד שתבע אשה לדבר עבירה אומר רש"י שאשה זו פנויה היתה וחכמים גזרו על היחוד אפילו על הפנויה וגם פנויה אסורה לו, אמרה לו אמרה לו אותה אשה ריקא אדם ריק שכמוך יש לך ארבעים סאה שאתה טובל בהן וכי יש לך מ' סאה שאתה תוכל לטבול אחרי המעשה מיד פירש, הרי שבתקנה זאת של טבילה במ' סאה יש כאן גדר גדול לגדור את האדם מן העבירה כמו ריקא זה שהיה מוכן לעבור עבירה אבל בגלל התקנה של מ' סאה שצריך לטבול בהם הוא פירש.

אומרת הגמרא אמר להו רב הונא לרבנן רבותי מפני מה אתם מזולזין בטבילה זו למה אתם מזולזים בטבילה שתיקן עזרא לטבול כדי לעסוק בתורה, ורש"י מסביר שלמה באמת הם היו מזולזים שהם היו נוהגים כר"י בן בתירא שלמדנו שהוא סובר דברי תורה אין מקבלים טומאה, אלא שהוא שאל אותם למה אתם מזולזים בטבילה זו לנהוג כר"י בן בתירא,

- דף כ"ב ע"ב

בקילעא דרב אושעיא, מפרש רש"י בכניסת הבית, בחדר הקדמי שלפני הטרקלין לפני החדר הגדול זה נקרא קילעא, אתו ושאלו לרב אסי באו לשאול את רב אסי מה דינו אמר להו לא שנו אלא לחולה המרגיל מתי אמרנו שצריך לפחות נתינת ט' קבין של מים רק בחולה המרגיל, שמשמש מטתו, אבל לחולה לאונסו פטור מכלום אם הוא חולה שראה קרי לאנסו הוא פטור בכלל, הוא לא צריך לא טבילה ולא נתינת ט' קבין, אמר רב יוסף אצטמיר חצביה דרב נחמן אצטמיר פירושו נצמדו נתחזקו השברים של הכד של ר"נ שקודם אמרנו שהוא נשבר ואין לנו צורך בו נצמדו השברים, כלומר יש לנו כן צורך באותה תקנה של ר"נ, למה, שהרי כבר אמרנו שת"ח דינם כמו חולים וא"כ הם צריכים נתינת ט' קבין כחולה המרגיל.

שואלת עכשיו הגמרא מבדי כולה אמוראי ותנאי בדעורא קמיפלגני הרי כל האמוראים והתנאים נחלקו בתקנה של עזרא שתיקן טבילה לבעלי קריין לעסוק בדברי תורה, שואלת הגמרא ונחוי עזרא היכי תקן נראה אנחנו איך היתה תקנת עזרא ולמה ומה שייך בזה מחלוקת.

אמר אביי עזרא תקן לבריא המרגיל ארבעים סאה התקנה של עזרא היתה חלוקה לשנים, שאדם בריא אם הוא מרגיל היינו משמש מטתו הוא צריך טבילה במ' סאה ובריא לאונסו אם הוא אדם בריא שראה קרי לאנסו תשעה קבין אז יתנו עליו ט' קבין, ואתו אמוראי באים האמוראים האלה רב דימי ורבין ופליגי והם חולקים בחולה מה דינו, שעל זה לא היתה תקנת עזרא, מר סבר חולה המרגיל כבריא המרגיל וחולה לאונסו כבריא לאונסו רב דימי סובר שחולה המרגיל שמשמש מטתו הרי דינו כמו בריא וג"כ חולה לאנסו ג"כ דינו כמו בריא לאנסו ואין שום חילוק בין ברי וחולה, ומר סבר ואילו רבין סובר חולה המרגיל כבריא לאונסו וכמו שברי לאנסו מספיק נתינת ט' קבין מים גם חולה אפילו כשהוא מרגיל מספיקים לו ט' קבין וחולה לאונסו פטור מכלום והוא בכלל לא צריך אפילו לא נתינת ט' קבין של מים.

אומרת הגמרא אמר רבא רבא על אביי נהי דתקן עזרא טבילה נתינה מי תקן אמנם טבילה תיקן עזרא אבל נתינת ט' קבים של מים וכי עזרא הוא זה שתיקן את זה, והאמר מר עזרא תקן טבילה לבעלי קריין משמע שרק טבילה הוא תיקן ואילו נתינת ט' קבין של מים הוא בכלל לא תיקן.

אלא אמר רבא עזרא תקן טבילה לבריא המרגיל ארבעים סאה תקנת עזרא לא היתה אלא לברי המרגיל היינו משמש מטתו והוא זה שעזרא הצריך אותו טבילה במ' סאה, ואתו רבנן והתקינו לבריא לאונסו תשעה קבין כל התקנה של נתינת מים של ט' קבין זו תקנה מאוחרת של רבנן שתיקנו אותה לבריא לאנסו ואתו אמוראי האמוראים האלה רב דימי ורבין וקא מיפלגני בחולה מה דינו, מר סבר חולה המרגיל כבריא המרגיל וחולה לאונסו כבריא לאונסו שאין חילוק בין חולה לבריא, זה סובר רב דימי, ומר סבר לבריא המרגיל ארבעים סאה וחולה המרגיל כבריא לאונסו

תשעה קבין ג"כ מספיקין כמו שבריא לאנסו מספיק ט' קבין, אבל לחולה לאונסו פטור מכלום.

א"כ רבא גם סובר כדברי אביי רק שאביי אמר שנתנת ט' קבים ג"כ היתה מתקנת עזרא על זה אומר רב שעזרא רק תיקן טבילה במ' סאה ואילו נתינת ט' קבין של מים זו תקנה שרבנן תקנו ולא עזרא עצמו.

אומרת הגמרא אמר רבא הלכתא מסביר רש"י מה שרבא פוסק הלכתא הכוונה באותה מחלוקת של אמוראים שנחלקו מה הדין של חולה ומה הדין של בריא על זה אומר רבא שבמחלוקת זאת שנחלקו אז ההלכה היא שבריא המרגיל וחולה המרגיל ארבעים סאה אמנם לגבי מי שמשמש מטתו אין חילוק בין בריא לחולה וגם חולה צריך כמו בריא טבילה במ' סאה, ובריא לאונסו תשעה קבין אדם בריא שראה קרי באונס צריך רק נתינת ט' קבין של מים אבל לחולה לאונסו פטור מכלום אותו פטרו ואפילו נתינת ט' קבים מים הוא גם לא צריך.

אומר אבל רש"י שרבא פסק את ההלכה במחלוקת זאת של אמוראים שנחלקו אליבא דרבנן ואילו השתא אנן כר"י בן בתירא נהגינן, אנחנו נוהגים כר"י בן בתירא שסובר דברי תורה אין מקבלים טומאה ושלא צריך טבילה כדי לעסוק בדברי תורה, שהרי כך אמר בעמוד א' ר"נ בר יצחק ור"נ בר יצחק בתרא הוה והוא מן הדורות המאוחרים של אמוראים שלכן ההלכה היא כדבריו שפוסקים כר"י בן בתירא, וכפי שהענין יתבאר בע"ה בסיומו של הדף.

אומרת הגמרא תנו רבנן למדנו בכרייתא בעל קרי שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור, במה דברים אמורים לעצמו מה שאמרנו שמספיקים לו ט' קבין של מים ששפכו עליו זה רק לעסוק בתורה לעצמו, הוא לעצמו, אבל לאחרים ללמד תורה לאחרים ארבעים סאה צריך בדווקא טבילה במ' סאה, רבי יהודה אומר ארבעים סאה מכל מקום, והגמרא תפרש מיד מה כוונת דברי ר' יהודה כשהוא אומר מ"מ.

אומרת הגמרא רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי זה זוג אחד של חכמים, ורבי אלעזר ורבי יוסי ברבי חנינא זה זוג שני. חד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא ארישא אחד מזוג זה ואחד מהזוג השני אמרו ונחלקו בפירוש דברי הברייתא הזאת ברישא, חד אמר הא דאמרת במה דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים ארבעים סאה אחד מאותם חכמים מסביר שדברי הרישא שרק לעצמו מספיק נתינת ט' קבין אבל לאחרים צריך מ' סאה לא שנו אלא לחולה המרגיל דווקא לחולה המרגיל שמשמש מטתו הוא צריך מ' סאה אם הוא מלמד תורה לאחרים אבל לחולה לאונסו תשעה קבין מספיקים לו ט' קבין אפילו ללמד לאחרים, וחד אמר אותו חכם מהזוג השני שחולק עליו הוא אומר כל לאחרים אפילו חולה לאונסו עד דאיכא ארבעים סאה אם הוא רוצה ללמד תורה לאחרים אפילו אם הוא חולה לאנסו ג"כ אינו יכול ללמד לאחרים רק אם הוא טבל במ' סאה.

וחד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא אסיפא ועוד נחלקו אחד מזוג זה ואחד מזוג זה בפירוש דברי ר' יהודה בסיפא חד אמר אחד מהחכמים האלו אמר הא דאמר רבי יהודה

טובל אלא נותן על עצמו שופך על עצמו ט' קבין, ורש"י אומר שהיה טובל, וברך, והוא היה מברך.

אומרת הגמרא ולית הלכתא כוותיה אומר רש"י ולית הלכתא כוותיה שאין ההלכה כדברי רב חמא שסובר שיש חילוק בין לעצמו לבין לאחרים ולאחרים צריך כשהוא רוצה להוציא אחרים ידי חובתן טבילה במ' סאה אלא גם לעצמו וגם לאחרים מספיק בנתינה, א"נ אומר רש"י שאין ההלכה כמותו משום שקי"ל כר"י בן בתירא שדברי תורה אינן מקבלים טומאה ולא צריך בכלל טבילה לבעלי קריין כדי לעסוק בתורה.

וכך גם מביאים תוס' את שני הפירושים שולית הלכתא כוותיה שטבילה בכל יום מ' סאה אלא אפילו לאחרים גם מספיק בט' קבין, א"נ הכי פירושו לית הלכתא כוותיה אלא כר"י בן בתירא שאמר דברי תורה אין מקבלין טומאה, אומרים תוס' ויש מפרשים דווקא לתורה דברי תורה לא מקבלים טומאה ולא צריך לטבול טבילת עזרא אבל לתפילה, כדי להתפלל, כן צריך טבילה אם הוא בעל קרי, ופירש ר"י דלא שנא ואילו ר"י בעל התוס' סובר שאין חילוק ומכיון שטבילה לטבילתא אז גם להתפלל אפשר גם אם הוא בעל קרי אפילו שלא טבל טבילת עזרא.

עוד אומרים תוס' שהטובל ביוה"כ (כך היה המנהג לטבול בערב יוה"כ) אין לו לברך ברכה כיון שאין זה אלא מנהג והמברך הוי ברכה לבטלה.

שתי דעות אלו שהובאו בתוס' לגבי אם ביטול תקנת עזרא היה רק לדברי תורה או גם לתפילה הובאו גם ברי"ף, והרי"ף וכך הביא אותו גם הרא"ש אומר על מה שלמדנו בעמוד א' בטלוח לטבילתא בגלל שאומרים ההלכה כר"י בן בתירא שדברי תורה אינן מקבלים טומאה אי כמ"ד אומר הרי"ף (וזה בדף י"ג ע"ב מדפי הרי"ף) יש מי שסובר שהאי דאמרי בטלוח לטבילתא בין לדברי תורה בין לתפילה, לשניהם, ואיכא מ"ד, ויש מי שסובר, ה"מ לדברי תורה אבל לתפילה, כדי להתפלל, צריך טבילה, אומר הרי"ף ולא טבילה דווקא אלא רחיצה בט' קבין והוא מביא שכתב רבינו האי גאון זצ"ל כיון דגמרא ליכא בהא מילתא לומר שנתבטלה הטבילה שצריך כדי להתפלל נקוט מנהג כל ישראל שכל בעלי קריין אע"פ שאין להם מים, שאין להם מים כדי לרחוץ, אע"כ אין מתפללין עד שירחצו, הרי שרב האי גאון סובר שלתפילה צריך בדווקא טבילת עזרא ואין להתפלל עד שירחצו, ותר"י שואלים על זה שאם אין לו מים או אפילו יש לו מים ואינו טובל או אינו רוחץ אפילו הכי אינו מפסיד את התפילה מפני זה שבדוודאי אע"פ שהתפילה יותר מקובלת עם הטבילה לדברי הכל אין לו להפסיד מפני זה תפילתו.

אומרים תר"י שזה מוסכם שהתפילה מקובלת יותר אם האדם נטהר מהטומאת קרי אבל לדעת תר"י אם הוא לא רוחץ או שאין לו מים אין הוא מבטל את התפילה מפני כך, אבל המעדני יו"ט כבר תירץ על הרא"ש שכיון שרב האי גאון סובר שטבילת עזרא לא נתבטלה התקנה שהוא תיקן רק לענין שבעל קרי אסור בדברי תורה מתקנת עזרא על זה ביטלו את הטבילה ורשאי הוא לעסוק בתורה משא"כ בתפילה הרי נשאר טבילת עזרא עדיין עומד במקומה וא"כ אין להקשות

ארבעים סאה מכל מקום לא שנו אלא בקרקע שאותם מ' סאה מים נמצאים בתוך קרקע אבל בכלים לא אבל אם נמצאים בכלי אין הוא יכול לטבול במ' סאה כשהם נמצאים בכלי, וחד אמר אפילו בכלים נמי שאפילו אם המ' סאה נמצאים בכלים הוא ג"כ רשאי לטבול בהם טבילת עזרא.

שואלת הגמרא בשלמא למאן דאמר אפילו בכלים היינו דקתני רבי יהודה אומר ארבעים סאה מכל מקום כיון שטבילה במקוה כשרה צריך שמ' סאה יהיו בקרקע ולא בכלי אומר ר' יהודה טבילה זו שתקן עזרא מספיק שהיא תהיה במ' סאה אפילו כשהמ' סאה נמצאים בכלים, אלא למאן דאמר בקרקע אין בכלים לא שגם טבילה זו אינה כשרה רק אם המ' סאה הם בקרקע ולא כשהם בכלים מכל מקום לאתויי מאי מה א"כ כוונת דברי ר' יהודה כשהוא אומר מ"מ.

עונה הגמרא לאתויי מים שאובין טבילה של כל טמא להטהר הרי צריכים טבילה במקוה שזה בור של מים מכונסים ממי גשמים, כאן כדי לטבול את הטבילה שתיקן עזרא מספיק אפילו שמ' סאה הם מים שאובין.

אומרת הגמרא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורבא בר שמואל כריכו ריפתא בהדי הדדי הם ישבו לסעודה יחד, אמר להו רב פפא אמר להם רב פפא כשהגיעו לבהמ"ז הבו לי לדידי לברוך תנו לי לברך דנפול עילואי תשעה קבין שהרי שפכו עלי ט' קבין של מים כדי להטהר מטומאת קרי ולכן ראוי שאני אברך, אמר להו רבא בר שמואל תנינא כמה דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים ארבעים סאה הרי למדנו שרק לעצמו מספיק נתינת ט' קבין מים אבל ללמד לאחרים צריך דווקא טבילה במ' סאה וכאן כיון שהוא רוצה לברך בהמ"ז שבזה הוא יוציא אחרים ידי חובתן אז דינו כמי שמלמד לאחרים שלא מספיק נתינת ט' קבין מים אלא צריך דווקא טבילה במ' סאה, אלא אומר רבא בר שמואל הבו לי לדידי לברוך תנו לי לברך דנפול עילואי ארבעים סאה שנשפכו עליו מ' סאה, אומר רש"י כאן המילים נפול עילואי הם לאו דווקא שהרי אמרנו שבמ' סאה צריך בדווקא שהוא יטבול בתוך המ' סאה ולא מועיל שהם נופלים עליו היינו ששופכים עליו, אלא הכוונה טבילת בתוך מ' סאה, אמר להו רב הונא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הבו לי לדידי לברוך תנו לי לברך דליכא עילואי לא האי ולא האי אין לי את התקנה ולא הוצרכתי לא לתקנה של ט' קבין מים ולא לטבילה במ' סאה אלא שלא ראיתי קרי ולא נטמאתי בכלל.

(*אולי אפשר לפרש ששניהם רצו לטבול מספק כיון שהם ישנו ואילו ר"ה בריה דר"י לא ישן כלל והיה בטוח שלא צריך טבילה, ודו"ק).

אומרת הגמרא רב חמא טביל במעלי יומא דפסחא להוציא רבים ידי חובתן רב חמא היה טובל בערב פסח כדי להוציא רבים ידי חובתם באמירת ההגדה משום שהוא היה סבור שללמד לאחרים צריך טבילה במ' סאה ולכן רגיל היה לעשות בערב פסח טבילה במ' סאה שהרי להוציא אחרים ידי חובתם דינו כמו ללמד, משא"כ בשאר ימות השנה לא היה

איך הוא מתבטל מתפילה כשאין לו מקוה כדי לטבול שהרי כך היתה תקנת עזרא ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וכך הם יכולים לעקור את החיוב בתפילה ע"י שב ואל תעשה אם אין לו מקוה כדי לטבול בה. ותר"י מביאים שגם הרמב"ם כך פסק שבכל ענין ביטלו את הטבילה ואע"פ שראשי ישיבות שבבל תמהו עליו למה הוא היה כ"כ מיקל בענין טבילות בעל קרי והוא ז"ל השיב להם שמימי לא ביטל אותה אפילו שעה אחת אלא שלא היה יכול לכתוב בחיבורו כי אם היוצא מן הדין ע"פ ההלכה, הרי שתר"י עצמם מביאים שעל אף שדעת הרמב"ם בהלכה שביטלו את הטבילה אבל הוא עצמו לא ביטל טבילה זאת אפילו שעה אחת.

וגם בזה נביא את מה שנפסק להלכה בשו"ע או"ח סוף הלכות ק"ש סימן פ"ח סעיף א', כל הטמאים קוראים בתורה וקוראים ק"ש ומתפללים חוץ מבעל קרי, שהוציאו עזרא מכל טמאים ואסרו, עזרא אסר על בעל קרי, בין בדברי תורה בין בק"ש ותפילה עד שיטבול כדי שלא יהיו ת"ח מצוין אצל נשותיהם כתרנגולים, וזוהי התקנה של עזרא הביא אותה המחבר באו"ח סימן פ"ח, מסיים אבל המחבר ואח"כ ביטלו אותה תקנה והעמידו הדבר על הדין שאף בעל קרי מותר בדברי תורה ובק"ש ובתפילה בלא טבילה ובלא רחיצה בט' קבין וכן פשט המנהג, הרי שהמחבר פוסק כי הראשונים אלו הסוברים שביטלו את הטבילה לחלוטין ואין צורך בטבילה לא לדברי תורה ולא לתפילה ושכן פשט המנהג, אבל אומר כבר המ"ב בס"ק ב' ומכל מקום מי שירצה לנהוג ולטבול תבוא עליו ברכה, עוד הוא אומר בס"ק ד' ומ"מ יש אנשי מעשה שנוהגים בתקנה זו וטובלים את עצמם לקריין ואם קשה עליהם הטבילה רוחצים את עצמם בט' קבין, וכתבו האחרונים שמ' סאה מים שאובים ג"כ כשרים לטבילה זו וכפי שלמדנו עכשיו למ"ד אחד שמשפיק אפילו מים שאובים, ובביאור הלכה מביא את השאלה שהסתפק בה השערי תשובה אם חציצה ג"כ פוסלת בטבילה זו והביאור הלכה מכריע בשם ספר האשכול שחציצה אין להקפיד עליה בטבילה זו שתיקן עזרא, הרי שעל אף שמעיקר הדין בטלוח לטבילתא בין לתורה בין לתפילה אומר כבר המ"ב שהמחמיר תבוא עליו ברכה וגם שאנשי מעשה נוהגים בתקנה זו, וכן באמת בדורינו שבקל אפשר לטבול הרבה הרבה נוהגים להחמיר בטבילה זו של טבילת עזרא בין לתורה בין לתפילה וכפי שאמרנו שמי שרוצה לנהוג ולטבול תבוא עליו ברכה.

גם נזכיר את הטבילה בעיה"כ שהתוס' הזכירו שכן מבואר בשו"ע או"ח הלכות יוה"כ סימן תר"ו בסעיף ד', יכול לטבול מתי שירצה היינו בערב יוה"כ רק שיהיה קודם הלילה ואינו מברך על הטבילה, והרמ"א אומר שאין צריך לטבול רק פעם אחת בלא וידוי כי הטבילה היא משום קרי אבל המ"ב כבר הביא שי"א שהטעם של הטבילה בערב יוה"כ הוא משום תשובה ולפי זה יש לטבול ג' פעמים אבל לברך על הטבילה של עיו"כ לא מברכים.

ונסיים במה שנשאל השאלת יעב"ץ (ר' יעקב עמדין בתשובותיו שאילת יעב"ז) בסימן פ"א האם מותר לומר את שם ה' ולקרוא את האזכרות (היינו את שמות הקודש) בפסוקים המובאים בגמרא, אומר ר"י עמדין שאמנם הוא ראה

שהמלמדיו שמלמדיו תינוקות של בית רבן מפקידים שלא להזכיר שם ה' אבל הוא אומר הוא זוכר שכשהוא היה ילד והוא חזר על הגמרא שלמד בבימה"ד, בחדר, בפני אביו החכם צבי אז כשהייתי מגיע לפסוקים (מספר ר"י עמדין על עצמו) וקריתי את השם בכינוי (היינו שהוא אמר השם ולא הזכיר מפורש את שם ה' כפי שהוא שמע מהלמד) היה אביו החכם צבי גוער בו ואומר ומורה לקרוא את ה' כקורא בתורה, והביא ראייה ממה שלמדנו אצלנו בגמרא בעמוד א' שתנא אחד סובר על בעל קרי שהוא מציע את הגמרא ולפירוש רש"י את המדרש ובלבד שלא יזכיר האזכרות שבו, הרי מוכרח שדווקא לבעל קרי אסור להזכיר את שמות האזכרה של הפסוקים אבל בשאר אדם לא וממילא על כרחינו צריך לקרות אותם כתיקונן, כך האריך בזה שם השאלות יעב"ץ והוא אומר שלדעתו אפילו לא צריך ראייה לזה משום שמה שבגמרא מוזכר פסוק ולא מסיימים אותו אלא כתוב וגומר אין זה משום שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בעם פה אלא מטורח העתקה כתבו וגומר כדי לקצר, הרי שהשאלות יעב"ץ נוקט כדבר פשוט שמותר לומר ולהזכיר את שם ה'.

ובענין זה גם כן נביא איך נפסקה ההלכה במ"ב, בהלכות ברכת הפירות סימן רט"ו ס"ק י"ד פוסק שם המ"ב שהדין הוא שהרב היינו המלמד שלומד עם תינוקות של בית רבן את הברכות שלא בזמנם (כשלא צריך לברך) מותר לו להזכיר את שם ה' ואפילו המלמד יכול להזכיר את שם ה' כדי ללמד לתינוק את הברכות כפי שצריך, שהרי אנחנו צריכים ללמוד אתם כדי לחנכם בלימוד התורה ובקיום המצות, אבל מבוגר (אדם גדול פירושו מבוגר) בשעה שהוא לומד את הברכות בגמרא הוא אומר בלא הזכרת ה', כך מסקנת המ"ב כדעת המג"א והרב שו"ע ועוד אחרונים דלא כהיעב"ץ הוזה בסימן פ"א, ואילו לגבי להזכיר את שם ה' כשהוא לומר את הפסוקים הנזכרים בתלמוד פוסק המ"ב שרשאי לאמרן כמו שהם כתובים עם אזכרת ה' וכדברי היעב"ץ, ואילו השערי תשובה שם האריך בזה והוא מביא מדברי הברכי יוסף שכתב שרבנן קשישאי בא"י נהגו שלא להזכיר השם בקריאות ושגם המחזיק ברכה כתב שם החיד"א במחזיק ברכה שהתשב"ץ קטן בשם מהר"ם אומר שאינני קורא שם של ד' אותיות בתלמוד כי אם אומר השם.

הרי שנחלקו בזה הפוסקים אבל המ"ב אומר שהמוזכר פסוק שהוזכר בגמרא רשאי הוא לומר אותו עם אזכרת ה', כדבריו של ר"י עמדין.

משנה. אומרת המשנה היה עומד בתפלה אדם שעומד באמצע י"ח וזוכר שהוא בעל קרי, וכבר למדנו בסוגיא הקודמת שעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין שב"ק כל זמן שלא טבל אסור הוא בד"ת ואסור הוא בתפילה, ועכשיו שהוא נזכר שהוא ב"ק לא יפסיק לא יפסיק לגמרי את התפילה שהוא מתפלל אלא יקצר שיקצר כל ברכה וברכה מהברכות של י"ח, הוא אומר כל הברכות בקיצור, ירד לטבול אם הוא ירד לטבול במקוה כדי להטהר מטומאת קרי אם יכול לעלות ולהתבסות ולקרות אם יש זמן שהוא יעלה מן המקוה יתכסה ויקרא ק"ש עד שלא תהא הנץ החמה לפני שיגיע זמן נץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא שיעלה להתכסות

שתוס' מסבירים מדובר שזה היה מקום שיכול היה להסתפק וצריך היה לחשוש ולתלות שמא יש שם צואה אעפ"כ תפלתו תפלה, מתקין ליה רבא והא (משלי כ"א) זבח רשעים תועבה וכפי שהסברנו כיון שהוא היה צריך להסתפק ולחשוש שיש כאן צואה הרי הוא כמו רשע שכמו שרשע הוא מקריב קרבן הקרבן שלו הוא תועבה כך התפילה שבמקום קרבן הרי התפילה היא תועבה ואיך נאמר שהוא יצא ידי חובת התפילה.

אלא אמר רבא הואיל וחטא אף על פי שהתפלל תפלתו תועבה ולא יצא ידי חובת התפלה כיון שפשע בזה במה שלא בדק לראות אם יש שם צואה או לא.

ובזה נחלקו בתוס' האם הכוונה שתפלתו תועבה אומרים תוס' והיה מעוות לא יוכל לתקן דהיינו שלא יכול הוא לתקן ואינו יכול לחזור ולהתפלל, ור"י פירש דיחזור ויתפלל, שרשאי הוא לחזור ולהתפלל, וכך הביאו עוד ראשונים את הנידון הזה האם תפלתו תועבה ואינו יכול לחזור ולהתפלל או שמא הוא צריך לחזור ולהתפלל, והמחבר כמו הטור מביאים את ההלכות האלו בהלכות ק"ש ובהל' ק"ש שו"ע א"ח סימן ע"ו סעיף ח' פוסק המחבר קרא במקום שראוי להסתפק בצואה כפי שתוס' פירשו וכך עוד ראשונים שמדובר דווקא במקום שראוי היה שיסתפק שמא יש כאן צואה ומסבירים תר"י שהכוונה במקום שמצויים ילדים קטנים ומצוי הוא שיש שם ליכלוך, ומצא אחר כך, ולאחר מכן הוא מצא את הצואה, צריך לחזור ולקרות, אז הוא צריך לחזור ולקרוא ק"ש, משום שכיון שהוא פשע בזה אז הוא לא יצא ידי ק"ש, והוא הדין אומר המ"ב שם בס"ק ל"א לענין תפילה, שהרי כך פשטות הסוגיא מדברת לענין תפילה והוא הדין שהוא צריך לחזור ולקרוא ק"ש עם הברכות.

ואם הוא בירך בהמ"ז ושאר הברכות במקום שראוי היה להסתפק שמא יש שם צואה ומצא אותה אח"כ בזה נתבאר בשו"ע א"ח הל' בהמ"ז סוף סימן קפ"ה שתוס' והרא"ש הסתפקו בזה אם הוא צריך לחזור ולברך, וכפי שמבואר שם במ"ב מדברי הפוסקים שעל אף שבתחלה הרי מי שהתפלל ומצא צואה כנגדו או בצידו תוך ד' אמות במקום שראוי היה להסתפק והוא פשע במה שלא בדק לראות אם יש כאן צואה שהוא צריך לחזור ולהתפלל, מסתפקים תוס' והרא"ש אם גם בבהמ"ז גם כן כך הדין או שמא בהמ"ז קל יותר שהרי אדם ששתה יין והוא במצב שהוא יכול לדבר לפני המלך ק"ל שאל יתפלל ואילו לענין בהמ"ז מותר לו עדיין לברך בהמ"ז אז לכן גם לגבי זה נסתפקו התוס' והרא"ש האם הוא צריך ולברך או לא, והמ"ב שם בס"ק ו' הביא את הכרעת האחרונים שסוברים שצריך הוא לחזור ולברך בהמ"ז אם עדיין לא נתעכל המזון והוא מביא שגם בחידושי הרמב"ן לקוטי הרמב"ן על הברכות כאן בסוגייתנו אחרי שהוא הביא בתחל את הספק שנתספקו בזה התוס' מה הדין בבהמ"ז הרמב"ן אומר שאין חילוק בזה בין תפילה לשאר דברים שבקדושה ובכולם אם הוא לא בדק לראות אם המקום הוא מלוכלך הרי הוא פשע בזה וצריך הוא לחזור ולברך עוד פעם, ושם בביאור הלכה האריך בזה הביאור הלכה לבאר את שיטות הראשונים ואת הראיות שלהם אבל זו היא עכ"פ מסקנת ההלכה כפי שאנחנו מביאים מדברי המ"ב

ולקרוא ק"ש ואם לאו אם לא יספיק לו הזמן ועד שהוא יעלה ויתכסה כדי לקרוא ק"ש יהיה הנץ החמה יתכסה במים ויקרא שהוא יתכסה כשהוא נמצא בתוך המים ויקרא. ולא יתכסה לא במים הרעים מפרש רש"י הם מים סרוחים ולא במי המשרה מפרש את זה רש"י לקמן בדף כ"ה ע"ב שזה לשון שריה, מים ששורין בהן פשתן או ששורין בהן קמבוס, והמים ששורים בהן את הפשתן והקמבוס הם ג"כ מסריחים אז לכן לא יתכסה במים שהם מי משרה, עד שיטיל לתוכן מים על זה מביא רש"י שהגמרא לקמן בדף כ"ה ע"ב מפרשת מה שייך שיטיל מים באותה מקוה שהיא מים סרוחים או מי משרה, אלא מפרשת הגמרא שחסר כאן עוד דין במשנה וחסורי מחסרי והכי קתני, צריך להיות כאן עוד בבא, שלא יקרא אצל מי רגלים, שאסור לו לקרוא ק"ש ליד מי רגלים, עד שיתן לתוכן מים, שיתן מים לתוך המי רגלים. ועל זה אומרת המשנה וכמה ירחיק מהן היינו מאותם מי רגלים שהזכרנו, ומן הצואה וכמו כן מן הצואה, אז הוא צריך להרחיק אמות ד' אמות כדי לקרוא ק"ש.

גמרא. אומרת הגמרא תנו רבנן למדנו בברייתא היה עומד בתפלה ונוכר שהוא בעל קרי לא יפסיק (וכפי שפירשנו במשנה) אלא יקצר, היה קורא בתורה ונוכר שהוא בעל קרי אינו מפסיק ועולה אז הוא לא מפסיק מיד את הקריאה שהוא קורא אלא מגמגם וקורא מגמגם פירושו שהוא קורא במרוצה וכך הוא מסיים את הקריאה במהירות, רבי מאיר אומר אין בעל קרי רשאי לקרות בתורה יותר משלשה פסוקים כיון שהוא נזכר שהוא בעל קרי אינו רשאי לקרוא רק ג' פסוקים ומדובר מסביר רש"י כגון בביהכ"נ ששם כשהוא עולה לקרוא בתורה בציבור כשהוא עולה לתורה א"א לו לפחות פחות מג' פסוקים כי זו משנה במסכתא מגילה שהקורא בתורה לא יפחות מג' פסוקים ולכן אומר ר"מ שאין הבעל קרי רשאי לקרוא יותר מג' פסוקים אבל ג' פסוקים בהכרח הוא קורא כי הרי מדובר במי שעלה לתורה לקריאה בתורה בציבור.

אומרת הגמרא תניא אידך למדנו בעוד ברייתא היה עומד בתפלה וראה צואה כנגדו אם הוא עומד בתפילה והוא רואה שכנגדו, מול עיניו יש צואה, מהלך לפניו אז הוא מהלך קדימה עד שיוזקנה לאחוריו ארבע אמות עד שהצואה תישאר מאחוריו במרחק של ד' אמות, כ"כ הרבה הוא צריך להתקדם, לעבור את מקום הצואה, ולהתרחק עוד ד' אמות שהצואה תישאר לאחוריו ד' אמות. שואלת הגמרא והתניא לצדדין הרי בברייתא אחרת למדנו שמספיק שהוא מסלק את עצמו לצדדין ואין צריך ללכת לפני קדימה עד שהצואה תהיה לאחוריו.

עונה הגמרא לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר איפה שיש אפשרות ללכת לפניו אז הוא צריך ללכת לפניו עד שהצואה תהיה לאחוריו, אם לא אפשר כגון שלפניו יש נהר והוא לא יכול להתקדם קדימה אז הוא מסתלק לצדדין.

אומרת הגמרא היה מתפלל ומצא צואה במקומו אם הוא מתפלל ובאותו מקום שבו הוא התפלל הוא מוצא צואה, אמר רבא אף על פי שחטא על אף שהוא חטא שהרי כפי

בסוגיא זאת שלמדנו.

שהוא פסק.

אומרים התוס' בסוף העמוד הקודם ד"ה ממתין עד שיכלו המים, שמדובר שהוא משתין ע"ג קרקע או ע"ג בגדים ולא נשאר רושם של המי רגלים ואין שם טופח ע"מ להטפוח, וכפי שהגמרא אומרת בדף כ"ה שמדובר שהוא עושה טיפין טיפין והם נבעלים במהרה ולכן הוא יכול להמשיך ולהתפלל אחרי שכלו המים, כך פירשו התוס' בשם הר"ר יוסף, ובדברי הראשונים ברא"ש ועוד מובאים הדברים בשם הר"ר יוסף בר"ר משה, ומיהו נראה אומרים התוס' אפילו אם יש בהן טופח ע"מ להפיח ג"כ מותרים או להמשיך בתפילה כיון שמן התורה אין איסור לומר דברים שבקדושה אלא כנגד העמוד בלבד, היינו כנגד הקילוח של מי רגלים, אבל כשהמי רגלים מונחים על הקרקע האיסור אינו אלא מדרבנן וכאן כיון שהוא כבר עומד בתפילתו לא הטריחו אותו לחזור בתפילה, כך הסבירו תוס' בתירוץ שהם חולקים על הר"ר יוסף.

וכך מובאים שתי הדעות האלו בעוד ראשונים ברא"ש ובעוד, וגם כאן נביא איך שנפסק להלכה בשו"ע או"ח הלכות ק"ש סימן ע"ח סעיף א', היה קורא, אם הוא קורא ק"ש, וכפי שאמרנו שהטור והשו"ע הביאו דינים אלו לענין ק"ש, בגמרא זה מבואר לענין תפילה, ואם התחילו מי רגלים שותתים על ברכיו פוסק עד שיכלו המים, או הוא פוסק מלקרוא עד שנגמרים המים וחזור לקרות, ואפילו אם נפלו על בגדיו ויש בהם טופח ע"מ להטפוח כיון שהם מכוסים בבגדו מותר אבל אם נפלו מי רגלים בארץ או הוא צריך להרחיק מהם ד' אמות, אומר המ"ב שזה רק בק"ש שבקל הוא יכול ללכת אבל לענין תפילה שא"ל לו להפסיק ולעסוק בזה הוא מתפלל בדרכו אחר השתיה כיון שאיסור מי רגלים אינו אלא מדרבנן והוא כבר עומד בתפילה לא גזרו אחרי שהכרעת ההלכה היא כדעת התוס' החולקים על דברי הר"ר יוסף כפי שהבאנו כאן מהשו"ע וממה"ב.

אומרת הגמרא תנו רבנן למדנו בכרייתא הנצרך לנקביו אדם שצריך להתפנות אל יתפלל שלא יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה התפילה שלו תועבה ולא יצא ידי חובת תפילה.

אמר רב זכיד ואיתימא רב יהודה לא שנו אלא שאינו יכול לשהות בעצמו דהיינו אינו יכול להעמיד את עצמו מנקביו שלא להתפנות, אבל אם יכול לשהות בעצמו תפלתו תפלה אם היתה לו את האפשרות להמתין ולהעמיד את עצמו שלא להתפנות התפילה שלו היא כן תפילה.

ועד כמה עד כמה נצריך אותו שהוא יוכל להעמיד את עצמו מנקביו ולדעת רש"י שיהיה מותר להתחיל בתפילה, על זה אומרת הגמרא אמר רב ששת עד פרסה אם היה לו אפשרות להתאפק ולהמתין עד מהלך פרסה שזה ד' מילין שהם שעה וחומש היינו שבעים ושתיים דקות, בזה לדעת ולפירו רש"י מותר לו אפילו לכתחלה להתפלל.

איכא דמתני לה אמתניתא ויש שאומרים את אותו כמה דברים אמורים שלא זה מימרא של רב זכיד ואיתימא רב יהודה אלא שזה כתוב בכרייתא עצמה, שהכרייתא בעצמה אמרה כמה דברים אמורים כשאין יכול לעמוד על עצמו

אומרת הגמרא תנו רבנן למדנו בכרייתא היה עומד בתפילה ומים שותתין על ברכיו מי רגלים יורדים לו על הכרכיים פוסק אז הוא מפסיק מתפילתו עד שיכלו המים עד ששוב לא ירדו לפניו מים וחזור ומתפלל.

אומרת הגמרא להיכן חוזר לאיזה מקום בתפילה הוא חוזר להמשיך את התפילה.

נחלקו בזה רב חסדא ורב המנונא, חד אמר חוזר לראש שהוא צריך לחזור לתחילתה של התפילה, וחד אמר למקום שפסק שהוא חוזר למקום שבו הוא הפסיק.

אומרת הגמרא לימא בהא קמיפלגי

- דף כ"ג ע"א

מר סבר אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, הרי לקמן בדף כ"ד נלמד לגבי ק"ש אדם ששהה והפסיק באמצע ק"ש ושהה והמתין כ"כ הרבה זמן שבאותו זמן של שהייה והמתנה יכול היה לגמור את הק"ש כולה האם הוא חוזר לראש או לא, האם הוא צריך לחזור לתחלתה של ק"ש או שמפסיק שהוא ימשיך מן המקום שהוא פסק וא"כ גם רב חסדא ורב המנונא נסביר שנחלקו בזה, שמר סבר זה שאומר שהוא צריך לחזור לראש התפילה סובר ששהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש וממילא כאן ג"כ מדובר באותו אופן שבשעה שהוא הפסיק כדי שיכלו המים היה בזה זמן שיכול היה לגמור את כולה ולכן הוא חוזר לראש, ומר סבר המ"ד השני סובר למקום שפסק שצריך הוא לחזור רק למקום שפסק ולכן הוא חוזר אל המקום ששם הוא הפסיק מתפילתו.

אמר רב אשי האי אם שהה אם לא שהה מיבעי ליה אם זו היא המחלוקת שלהם א"כ רב חסדא ורב המנונא היו צריכים להזכיר במחלוקת שלהם חילוקים שיש בין אם שהה כדי לגמור את כולה ללא שהה, ומכיון שלא הזכירו את החילוק הזה ש"מ שהמחלוקת ביניהם היא אפילו בלא שהה כדי לגמור את כולה גם בזה הם נחלקו ולא חילקו אם שהה או לא שהה.

אלא אומרת הגמרא דכולי עלמא אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, זה ודאי שלענין כשהוא שוהה כדי לגמור את כולה ברור שהוא חוזר לראש והתם בדלא שהה קמיפלגי המחלוקת כאן היא כשהוא לא שהה אלא רק הפסיק עד שיכלו המים בזה הם נחלקו, דמר סבר גברא דחויא הוא ואין ראוי ואין תפלתו תפלה הוא סובר אדם זה מיד כשהוא התחיל עוד להתפלל הוא הרי היה צריך לנקביו כפי שאנחנו רואים את מה שקרה שירדו לו מי רגלים אז בהכרח שבשעה שהתחיל להתפלל היה נצרך לנקביו א"כ היה הגברא (האדם הזה) דחוי ואינו ראוי להתפלל, לכן גם מה שהוא כן התפלל לפני שהתחילו המים לשתת על ברכיו אז זה לא נחשב תפילה ולכן הוא חוזר לראש, ואילו ומר סבר גברא חויא הוא ותפלתו תפלה הוא סובר שהוא כן נחשב ראוי לתפילה ואותו חלק מן התפילה שהוא הספיק להתפלל עד שהתחילו מים לשתת על ברכיו זה תפילה שהוא יצא בה ידי חובתו ולכן הוא רק צריך להמשיך מן המקום